

צו וזרוז – אות כ"ה פרשת החודש, תשע"ז

The Walking Dead: The Great Threat of Apathy and Indifference

The opposite of love is not hate, it's indifference. The opposite of art is not ugliness, it's indifference. The opposite of faith is not heresy, it's indifference. And the opposite of life is not death, but indifference between life and death.

- Elie Wiesel (US News & World Report [October 27th, 1986])

(1) שמות (פרשת וארא) – פרק ו, פסוק ו

לְכֹן אָמַר לְבִנְיָ שְׂרָאֵל, אֲנִי ד', וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵתָם; וְנִגַּלְתִּי אֶתְכֶם בְּזְרוּעַ נְטוּיָה, וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים.

(2) שפת אמת – פרשת וארא, שנת תרל"א

והוצאתי אתכם כו' סבלות מצרים כו'. שמעתי מאא"ז מו"ר זצלה"ה פי' סבלות שלא יוכלו לסבול עכ"פ טומאת מצרים. ומזה בא הגאולה אח"כ...

(3) שפת אמת – פרשת וארא, שנת תרל"ח

בפסוק "והוצאתי כו' מתחת סבלות כו' והצלתי אתכם מעבודתם". ביאור הענין ב' חלוקות הללו. סבלות פרש"י טורח משא מצרים. כי הנה ידוע שכל עסק עשיות אדם בשום דבר גשמי. נדבק בנפשו קצת הרגש ממעשים אלו. והמעט רשימה שנדבק בעצמות האדם. בע"כ צריך הוא לתקנו. וע"ז נא' כחמור למשא. שבוודאי צריך אדם לתקן החומריות בכח נשמתו. ונמצא כי בני"י לבד שעבדו בפרך. לבד זה נדבק בהם רוב גשמיות מרוב עבודה. וזה טורח משא מצרים. וע"ז הושיע להם הבורא ית' בראשונה. שיוכלו לנקות את נפשותיהם להשליך מעליהם זוהמא זו שנדבק בנפשותם מרוב עבודה. ואח"כ ניצולו מגוף העבודה. ואא"ז מו"ר ז"ל ביאר סבלות שלא יסבלו הנהגות מצרים ע"ש דפח"ח. וי"ל שהכל אחד שבוודאי אם לא הי' להם שום רצון במעשי מצרים. ממילא לא הי' נדבק בנפשותם מעבודתם כלל. והכלל אם באמת לא סבלו ונמאס להם תועבות מצרים ממילא לא הוצרכו לסבול שם התדבקות חומריות המצרים והכל אחד:

(4) שמות (פרשת וארא) – פרק ט, פסוק כ-כא [מכת ברד]

כ הִירָא אֶת דְּבַר ד' מֵעַבְדֵי פְרַעֲהַ הַנִּיֵּס אֶת עֲבָדָיו וְאֶת מְקַנְהוּ אֶל הַבְּתִיִּים. כֹּא וְאֲשׁוּר לֹא שָׁם לְבוֹ, אֶל דְּבַר ד' וַיַּעֲזֹב אֶת עֲבָדָיו וְאֶת מְקַנְהוּ בְּשַׂדֵּה.

5) The Royal Table: A Passover Haggadah by Rabbi Norman Lamm (pg 60-61) –

Notice that the two classes of Egyptians are not described in the same kind of terms. If the first Egyptians, are God-fearing, the second should be described as God-hating, or non-believers, or something similar. Instead, the Torah describes this second, evil, anti-God class as "did not put his heart to God."

What the Bible means to tell us by this choice of words is that indifference, not "putting your heart to it or into it," is the cardinal sin of mankind. Certainly — and despite the apparent signs of a return to religion in some general way — our generation's greatest religious defect is an abysmal indifference and horrendous apathy to religion, to morals, to ethics, to Torah. We do not pay attention to God's word; we do not put our hearts into His service. Not anger at God, not rebellion against Torah, not resentment at religion — these are not the sins of our generation. Ours is a greater, subtler and deeper sin: we do not absent ourselves from the synagogue because we are actively atheistic; it is just apathy. We do not desecrate the Sabbath because we dislike it; we are just religiously phlegmatic.

This, then, is the message implied in the stylistic eccentricity of the text. The antonym of reverence and awe is not putting your heart into synagogue and Torah. In order to achieve that glorious reverence before God, we must learn sympathy and empathy, not apathy; yearning, not neutrality; passion, not indifference. In short, the Torah presses each of us with its demand and its challenge: Have a Heart.

6) בראשית (פרשת תולדות) – פרק כו, פסוק יח

וַיֵּשֶׁב יַצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתַּמּוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו.

7) אמת ואמונה – אות קנו (ר' מנחם מענדל מקוצק זי"ע)

...בארות המים הם המדריגות כי מים הוא תורה (ב"ק דף יז.), שחפר אופנים איך לעבוד השי"ת והעלה מרגניתא בידו, "וַיִּסְתַּמּוּם פְּלִשְׁתִּים" פי' שהם עשו מזה סתם, שהיו סבות שצריך להיות כן בעצם, ולא הבינו שהוא העמיק חדושים בעבודת השי"ת ועשו מזה סתם, והלך יצחק וחפר שנית והראה להם שהוא העמיק חדושים בעבודת הבורא.

8) מלאכי – פרק ג (הפטרה לשבת הגדול)

יג חֲזָקוּ עָלַי דְּבַרְיֶכֶם, אָמַר ד' ; וְאִמְרַתֶּם, מֶה נִדְּבַרְנוּ עֲלֶיךָ. יד אִמְרַתֶּם, שׁוֹא עֶבֶד אֱלֹקִים ; וּמֶה בָּצַע, כִּי שָׁמְרָנוּ מִשְׁמֶרְתּוֹ, וְכִי הִלְכָנוּ קְדֻרָנִית, מִפְּנֵי יְהוָה צְבָאוֹת. טו וְעַתָּה, אֲנַחְנוּ מְאֹשְׁרִים זָדִים ; גַּם נִבְּנוּ עֲשֵׂי רְשָׁעָה, גַּם בָּחֲנוּ אֱלֹקִים וַיִּמְלֹטוּ.

9) דרש משה – שבת הגדול, חלק ראשון, עמ' עט (ר' משה פיינשטיין זצ"ל)

והוא תמוה וכי על דברים כאלו שהם חרוף וגדוף ח"ו יטעו לומר "מה נדברנו"? וצריך לומר כי ודאי היו דבריהם לטוב בדברי מוסר, וודאי שנהגו כדרך התורה ואמרו גם לבניהם שיקיימו התורה, ומי"מ היה זה הסתה ממילא להסיר משמירת התורה ועשיית המצוות, כי הם אמרו שודאי בעוה"ז לא טוב להיות שומר תורה כי קשה לעמוד בה, ויהיו עניים באשר לא יחללו שבת לעבודתם לפרנסתם ויצטרכו לפרוש מן הגזל וריבית ולהתרחק מהנאות הגוף, אלא שעם כל זה צריך האדם למסור נפשו על המצוות, כמו שעשו הם, ודבריהם אלו מביאים שהרוב יסורו מדרך התורה באמרם שהרי אתם מודים כי שוא עבוד אלוקים, וכדמסיק בקרא "כי הִלְכָנוּ קְדֻרָנִית... ונִבְּנוּ עֲשֵׂי רְשָׁעָה", ולכן טענו הם שהרי דברו דברי תוכחה ומה נדברנו. אבל באמת גרמו להסית ולהדיח מדרך התורה והמצוה. אבל כשמדברים תוכחה צריך להסביר להיפוך כי טובה ומתנה גדולה היא התורה והמצוות שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו תורתו, דאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה וההנאה האמיתית הוא בשמירת התורה והמצוות אף בעוה"ז, וליכא שום הפסד מקיום התורה ומצותיה כי הכל הוא משל הקב"ה ובו תלוי כל חיינו וכל אשר נתן לנו והם חיי נצח לעוה"ב. ואף אם מזדמן לפעמים שסובלין בעינינו פרנסה לא נחשב זה לשום צער נגד הטובה וההנאה מהתורה ומצותיה, כמו שלא מחשיב האדם צער נסיעתו כשהלך למקום שהרויח שם ממון הרבה.

10) שם משמאל – פרשת נח / ר"ח מרחשון, תרע"ז

ברש"י תולדותיהם של צדיקים מעש"ט. ויש להבין דלמה פרט צדיקים דווקא, דכל אדם נמי מה יתרון בכל עמלו אם לא מצוות ומעש"ט ולמה לא נקראו נמי תולדותיו? ונראה דכמו התולדות הגשמיים באים מהרגש כל האיברים כאמרם ז"ל (נדה מ"ג א) כל שאין כל גופו מרגיש וכו', ואבר מת אינו מוליד, כן נמי ברוחניות אין המצוות ומעש"ט נקראים תולדות אלא כשנעשו ברעותא דלבא ובהתאחדות כל החושים ובחיות והתלהבות כמ"ש "כל עצמותי תאמרנה וגו'" (תהלים ל"ה), אז המצוות ומעש"ט שנעשים מתוך פנימיות האדם הם נקראים תולדותיו, אבל כשנעשים בלתי זה הם רק מחיצוניות האדם ואינם נקראים תולדות: והנה ר"ח הוא יו"ט של דוד המע"ה שכל ענינו בתשוקה עזה, כמ"ש "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי" (שם ס"ג), וכל ספר תהלים מלא מזה, הוא מכפר על העדר החיות וצמאון במצוות ומעש"ט. וזהו שאנו אומרים זמן כפרה לכל תולדותם, היינו המצוות ומעש"ט שיהיו נקראים תולדות כנ"ל: